

El model turístic balear, a debat

Per primer cop en trenta anys, els diferents sectors a les illes –hotelers, resta d'empresaris, sindicats, partits polítics, organitzacions socials– estan d'acord. Cal buscar un nou model turístic. El president Jaume Matas ha anunciat que convocarà a final de mes tots els agents socials implicats per “cercar el model que volem”.

El president del Govern de les illes Balears, Jaume Matas, concedí una entrevista a IB3 el passat 28 de juny, en ocasió del segon aniversari de la seva investidura, a la qual, de manera sorprenent, en un moment de la conversa, reconegué que la situació turística, tot i ser “bona” enguany, presenta alguns dubtes de futur que recomanen “cercar el consens sobre el nou model turístic que volem”. Així, anuncià que “a final

de juliol" convocarà "els agents socials" –sindicats, patronals...– per "parlar i cercar el consens" sobre la qüestió. Per primera vegada, doncs, el president reconeixia el que fa anys que és un clam social i polític al marge dels sectors conservadors. Que no hi ha més remei que buscar alternatives al tradicional model turístic que dona inequívocs signes d'esgotament.

El model. L'alternativa futura no es coneix; de fet, ningú no sap cap a on aniran les coses, tot i que sí que s'han pogut tastar algunes teories. Per exemple, les que provenen del sector hotelier. Alguns representants del sector ja es manifesten obertament i clara a favor de la reducció de places hoteleres per intentar buscar més rendibilitat, és a dir, apujar els preus. Així ho deia el juny Gabriel Barceló, president del grup hotelier que porta el seu nom i un dels empresaris més importants del sector, quan assegurava que calia "disminuir molt" l'oferta. Per altra banda, el president de la Federació Hotelera de Mallorca, Pere Canellas, ha alertat diverses vegades en els últims mesos sobre "la rendibilitat decreixent del negoci degut a causa dels preus a la baixa" que imposen els majoristes de viatges (o *tour operators*) de paquets turístics. Aquestes opinions, a més, s'han vist ressaltades també per l'enquesta que la Confederació Espanyola d'Hotels i Allotjaments Turístics (CEHAT) ha dut a terme, segons la qual fins al 47% dels hotelers de tot l'estat pensen que, en efecte, la rendibilitat empresarial ha baixat durant el primer semestre d'enguany, un percentatge que arriba a la meitat dels efectius empresarials en el cas de les Illes.

Què està passant? Doncs que, segons coincideixen a afirmar totes les fonts, conflueixen diversos factors que provoquen la gravetat de la situació actual. Un, que la oferta balear –unes 500.000 places– té una magnitud ex-

El model que pateix la crisi

Els problemes estructurals que pateix el model turístic balear:

–Excés de places de l'oferta balear, xifrada entorn de 500.000.

–Major competència de destinacions mediterrànies, com l'ex-Iugoslàvia, Tunísia, Egipte, Turquia, Grècia...

–Major disponibilitat d'elecció del client a través de nous sistemes de comercialització: Internet, sobretot.

Les conseqüències:

–Tendència a vendre a preu cada cop més baix: consegüentment, cau la rendibilitat hotelera.

–Perillosa generalització del paquet del "tot inclòs" com a sistema d'omplir hotels amb el turisme de més baix poder adquisitiu, que no gasta gairebé res a Balears: l'any passat suposà el 18% dels turistes arribats en temporada alta, enguany estarà entre el 21 i el 25%.

cessiva. Dos, que hi ha competència directa de certes zones que fins fa pocs anys patien guerres, inestabilitat política o senzillament que no podien competir de cap manera (com l'ex-Iugoslàvia, Turquia, Egipte, Grècia, Tunísia...), alhora que altres destinacions molt més llunyanes (el Carib, sobretot) cada cop estan més a l'abast de consumidors europeus per la baixada de preus dels bitllets aeris. Tres, que les noves fórmules de contractació directa –per Internet, especialment– combinades amb l'èxit de les companyies aèries de "baix preu" ofereixen una molt més ampla capacitat d'elecció als europeus, que poden fugir així de la, diguem-ne, "dictadura" dels majoristes. Quatre, que els dies d'estada es redueixen inexorablement,

amb tendència creixent a que el turista mitjà esquarteri les vacances i no vagi a una mateixa destinació durant tots els dies que disposa per viatjar.

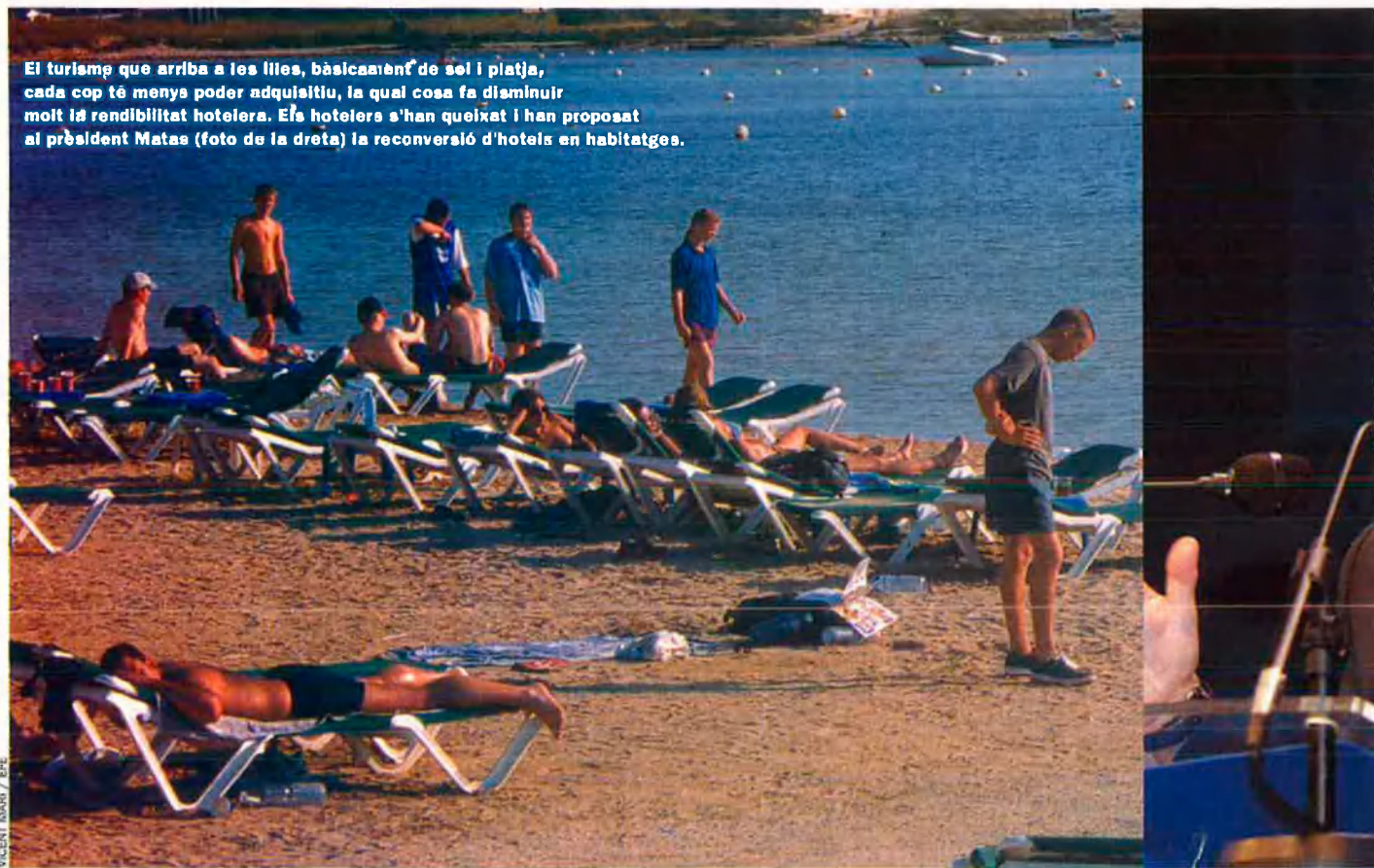
El resultat de tot plegat és que, per omplir l'hotel, l'empresari ha d'acceptar preus cada any inferiors. Però encara és pitjor: el famós paquet del "tot inclòs", màxim exponent de les vacances a un preu molt barat –fins a 15 euros per persona i dia, en els casos extrems–, ha ocupat un segment de mercat balear considerable: del 18% l'any passat, percentatge que enguany s'espera que pugui estar entre el 21% i el 25% del total de turistes arribats en temporada alta. Aquest sistema, si bé omple de turistes els hotels que l'ofereixen, té conseqüències greus en l'economia balear per la seva pròpia naturalesa: el turista compra en el lloc d'origen tot el paquet, és a dir, habitació, menjar, diversió, copes, etc. de manera que no té despeses afegides a les Illes. D'aquesta manera, tota l'oferta complementària –restaurants, bars, discoteques, barets diversos...– de l'àrea d'influència directa de cada establiment hotelier que practica el "tot inclòs" perd beneficis any rere any.

El debat. El debat teòric, sobretot a través d'articles a mitjans de comunicació, sobre la crisi del model turísticoeconòmic i la necessitat de trobar alternatives no és nou. De fet, la primera vegada que es generà va ser en ocasió de la crisi del petroli de 1974, la qual afectà greument l'economia illenca en general i la turística en particular. Fins ara, tanmateix, les successives conjuntures internacionals han estat bones per a Balears. Guerres, crisis a altres destinacions, alliberament aeri i altres fenòmens han afavorit les Illes. Ara, però, en els últims anys tot sembla haver-se girat en contra. La competència és més ferotge que mai. I els marges de beneficis empresarials han caigut molt, i han passat del 20 o 30% tradicional al 6 o 9% actual.

Davant d'aquesta situació, per tant, els hotelers comencen a parlar de la necessitat de cercar un altre model. Sigui pel que sigui, el cert és que és la primera vegada que ho demanen. Ara bé, quin ha de ser model?

Els hotelers es queixen de la minva de rendibilitat empresarial determinada per la necessitat de vendre places hoteleres a preus cada cop més baixos

El turisme que arriba a les illes, bàsicament de sol i platja, cada cop té menys poder adquisitiu, la qual cosa fa disminuir molt la rendibilitat hotelera. Els hotelers s'han queixat i han proposat al president Matas (foto de la dreta) la reconversió d'hotels en habitatges.

El primer que cal establir serà si cal afrontar una estricta reconversió hotelera o bé un canvi de model econòmic més general. La primera opció l'exigeixen els hotelers. La segona, tota l'oposició política, tant sindical com de molts grups socials entre els quals destaquen els ecologistes.

Per als hotelers, la qüestió es defineix segons la rendibilitat empresarial. Com que ara es troba a la baixa, s'han de cercar alternatives. Una solució possible seria la de reduir l'oferta. La fórmula que ha proposat el sector al Govern balear consisteix a canviar la llei per permetre la conversió voluntària d'hotels en habitatges, per poder-los vendre en el mercat immobiliari. La part social de l'assumpte —què fer amb la mà d'obra dels hotels tancats— hauria d'anar, segons els hotelers, a compte de l'estat: jubilacions anticipades, atur, cursos de capacitat professional per a altres feines, etc. Quan es va fer pública la petició, l'oposició política i els sindicats s'hi mostraren radicalment en contra perquè consideraren que no oferia cap solució real. Tant uns com els altres

D'ençà de la crisi del 1974 es parla de la necessitat de canviar de model turístic. Però fins ara no hi havia hagut acord sobre aquesta necessitat

creuen que malgrat que permetria rendibilitzar algunes empreses, socialment no aportaria res. Encara és més, estan convençuts que carregaria sobre els pressupostos generals el finançament de la mà d'obra a reconvertir, mentre que la part empresarial faria un negoci rodó: "Se'ls finançaria un nou negoci, i això que els hotels estan més que amortitzats", afirmava UGT.

Per la seva banda, els partits d'esquerra, nacionalistes i ecologistes, actualment a l'oposició (PSOE, PSM, EU i Verds), així com sindicats (CCOO, UGT...) i grups socials i ecologistes (com el GOB) avaluen que no es tracta només de buscar una alternativa hotelera sinó turística i econòmica en general. És a dir, en la seva opinió, cal canviar tot el model

econòmic. No cal renunciar a la base —perquè és impossible— del turisme de família de classe mitjana que cerca sol i platja, però sí que demanen que s'actui sobre alguns vectors que han multiplicat els efectes nocius del model actual: cal frenar la construcció desbocada i el consum progressiu de recursos naturals finits —aigua, territori...— que provoquen una situació insostenible. A més, al mateix temps que es prenguin mesures de control urbanístic i de consum de recursos naturals, caldria —sempre segons aquests sectors— que les administracions públiques apostassin fort per facilitar l'adaptació dels hotels a les noves formes de contractació turística directa —en especial, Internet— que afavoririen el progressiu alliberament dels hote-

lers respecte dels majoristes. Caldria evitar també la progressió del "tot inclòs" i, a la llarga, intentar eliminar-lo. Aquestes mesures turístiques, combinades amb alguna fórmula de consens per reduir l'oferta, permetrien –pensen– augmentar la rendibilitat hotelera. És a dir, des de l'oposició al govern es defensa un canvi general i no només limitat a l'oferta hotelera, posar les bases per a un desenvolupament econòmic i turístic més equilibrat i rendible per a tothom.

De moment, però, tot plegat no passa de ser pura opinió. Encara no hi ha estudis globals –ni parcials– sobre el que pot significar exactament canviar de model i com fer-ho: quina pèrdua de llocs de feina es produiria, quina reducció exacta de places hoteleres caldria, quin cost econòmic tendria, qui el pagaria, etc. Això sí: per primera vegada des de fa trenta anys hi ha consens. Aquest mes de juliol, si es compleixen les paraules del president Matas, s'iniciarà el debat seriosament.

Miquel Payeras

Torre de guaita

Ramon Tremosa

El dòlar, l'euro i la guerra

Amb l'inici de la guerra d'Iraq, el dòlar va començar a recuperar el valor que havia perdut enfront de l'euro des del juliol del 2001, prop d'un 30% del seu valor. Paral·lelament als enfrontaments militars en els camps de Mesopotàmia, es lliurava una altra guerra menys visible però igual de decisiva en els mercats del tipus de

canvi. Segons William Clark, professor de la Universitat John Hopkins, la guerra formava part d'una estratègia dels EUA per prevenir una fugida dels països de l'OPEP cap a l'euro, en tant que moneda de referència en les transaccions de petroli. De fet, "el pecat" de Saddam Hussein s'hauria produït quan l'Iraq va començar a cobrar les seves exportacions de petroli en euros al novembre del 2000. Aquest canvi de moneda, combinat amb la intensa apreciació de la moneda europea del moment, va proporcionar a l'Iraq uns extraordinaris beneficis addicionals per diferències positives en el tipus de canvi.

Avui els països accepten dòlars perquè, entre altres coses, permeten comprar petroli. Els petrodòlars que cobren els països de l'OPEP per les seves exportacions són invertits als EUA, on compren deute públic, accions a borsa o actius físics, de manera que aquestes ingents entrades de capitals són les que permeten als EUA de finançar els seus dèficits comercial i públic (tots dos han experimentat un fort creixement en els darrers anys). Si l'OPEP és passés en bloc a l'euro, el valor del dòlar cauria brutalment en els mercats de divises, fet que provocaria una crisi semblant a la dels anys trenta de la Gran Depressió: inflació interior, recessió econòmica, increment de tipus d'interès i crisi final per la incapacitat de poder finançar el dèficit comercial. I si el dòlar, avui la moneda global, caigués en els mercats fortament per la causa esmentada, es produirien vendes massives d'aquesta moneda allà on és moneda refugi (governos, empreses i particulars de països en via de desenvolupament), de manera que podria acabar convertit en simple paper, com un bitllet de monopoli.

Cal tenir present que avui quatre cinques parts de les transaccions en moneda estrangera i la meitat de les exportacions mundials es realitzen en dòlars. Segons aquesta teoria, que un servidor ha escoltat en conferència per boca d'una persona tan poc sospitosa d'antiamericanisme i de radicalitat esquerranosa com el morellà senyor Millán Mestre, especialista i assessor en qüestions de defensa dels EUA, la guerra de l'Iraq no s'hauria fet pels drets humans ni tan sols per les reserves de petroli, sinó que hauria estat la primera guerra mundial pel tipus de canvi.